

A black and white portrait of a young woman with long, dark hair, looking directly at the camera with a serious expression. She is wearing a dark, patterned top and a necklace with a small pendant. Her hands are clasped in front of her.

POSLEDNÉ DIEVČA

PRÍBEH O MOJOM ÚNOSE, ZAJATÍ
A BOJI PROTI ISLAMSKÉMU ŠTÁTU

NADIA MURAD

V SPOLUPRÁCI S JENNOU KRAJESKI

Citadella

POSLEDNÉ
DIEVČA

POSLEDNÉ DIEVČA

PRÍBEH O MOJOM ÚNOSE, ZAJATÍ
A BOJI PROTI ISLAMSKÉMU ŠTÁTU

NADIA MURAD

V SPOLUPRÁCI S JENNOU KRAJESKI

PRVÉ VYDANIE

Posledné dievča
Nadia Murad
v spolupráci s Jennou Krajeski

Copyright © Nadia's Initiative Inc. 2017
Foreword copyright © 2017 by Amal Clooney
All rights reserved.
Published in the United States by Tim Duggan Books,
an imprint of the Crown
Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC, New York.

Jacket photograph by Fred R. Conrad/Redux
Map by Mapping Specialists, Ltd.
All photographs courtesy of the author

Prvé vydanie.

Všetky práva vyhradené. Táto publikácia ani žiadna jej časť nesmie byť kopírovaná, rozmnožovaná ani inak šírená bez písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

Niektoré mená a osobné informácie boli kvôli ochrane totožnosti zmenené. Akákoľvek podobnosť s osobami živými či zosnulými je čisto náhodná a nezámerná.

Slovak edition © Citadella, 2018
Translation © Barbora Daxner, 2018
Jazyková redaktorka: Eva Poláková
Grafická úprava: Mgr. art. Ján Hanušovský

Vydalo vydavateľstvo Citadella v roku 2018

ISBN 978-80-8182-122-6

Venovanie:

Túto knihu venujem všetkým jezídóm.

PREDSLOV

Nadia Murad nie je len mojou klientkou, ale predovšetkým mojou priateľkou. Keď sme sa v Londýne zoznámili, požiadala ma, aby som sa stala jej obhajkyňou. Vysvetlila mi, že mi síce nebude schopná zaplatiť honorár, lebo prípad sa bude pravdepodobne vliecť dlho a môže dopadnúť neúspešne, ale „skôr, než sa rozhodnete, vypočujte si môj príbeh,” dodala.

V roku 2014 ISIS zaútočil na Nadiinu rodnú dedinu v Iraku. Život vtedy dvadsaťjedenročnej študentky sa rozpadol na márne kúsky. Musela sa dívať na to, ako jej bratia a matka kráčajú v ústrety smrti. Samotnú Nadiu predával jeden príslušník ISIS druhému ako tovar. Nútili ju modliť sa islamské modlitby, lascívne sa obliekať a líčiť, aby ju potom sexuálne zneužívali. Stalo sa, že počas jednej noci ju opakovane brutálne znásilňovala skupina mužov, až kým nestratila vedomie. Ukázala mi svoje jazvy po bitkách a popáleniny od cigariet, opisovala mi situácie, ako ju v tom hroznom období militanti z ISIS nazývali „špinavou kacírkou” a chvastali sa, že zotročia jezídске ženy a ich náboženstvo vymažú zo zemskeho povrchu.

Nadia bola jednou z tisícov jezídov, ktorých ISIS zajal, aby ich predával na trhoch s otrokmi a cez sociálne siete, občas dokonca za smiešnych dvadsať dolárov. Jej matka patrila k osemdesiatim

starším ženám, ktoré ISIS popravil a pochoval do masového hrobu. Šiesti Nadiini bratia boli medzi stovkami mužov, ktoré ISIS zavraždil za jediný deň.

To, o čom mi Nadia rozprávala, bola genocída. A genocída sa nedeje náhodne. Musíte ju naplánovať. Ešte pred jej začiatkom ISIS Research and Fatwa Department* zbieralo informácie o jezidskej komunite a prišlo k záveru, že jezídovia ako kurdsky hovoriaca menšina bez svätej knihy sú „neverci“, ktorých zotročenie bolo „neoddeliteľnou súčasťou šarie“**.

To je dôvod, pre ktorý bolo, podľa pokrivenej morálky ISIS, dovolené jezídov systematicky znásilňovať – na rozdiel od kresťanov, šiítov a ostatných náboženských skupín. A naozaj to bol jeden z najúčinnějších spôsobov, ako jezídov vyhladiť. Narástlo to do diabolskej byrokratickej mašinérie obrovských rozmerov. Aby svojim členom poskytol návod, ISIS dokonca uverejnil pamflet s názvom *Otázky a odpovede o zajatcoch a otrokoch*. Dovolím si tu z neho citovať: „Otázka: Je dovolené mať pohlavný styk s otrokyňou, ak ešte nedovršila pubertu? Odpoveď: Je dovolené mať pohlavný styk s otrokyňou, ak ešte nedovršila pubertálny vek, pokiaľ je na to pripravená. Otázka: Je dovolené predáť zajatkyňu? Odpoveď: Je dovolené kupovať, predávať alebo darovať zajatkyne a otrokyne, pretože sú len majetkom.“

Keď mi Nadia v Londýne rozpovedala svoj príbeh, uplynuli takmer dva roky odkedy ISIS začal s genocídou jezídov. Tisíce

* pozn. prekl. – oddelenie pre výskum a fatwu

** pozn. prekl. – šaría je islamské právo, islamský právny systém, resp. Bohom zjavené univerzálne platné (pre moslimov i nemoslimov) pravidlá ľudského správania.

P R E D S L O V

jezidských žien a detí sa stále nachádzali v zajatí ISIS, no žiaden člen ISIS nebol nikde na svete postavený za tieto zločiny pred súd. Dôkazy o ich ohavnej činnosti sa buď stratili, alebo zničili. A vyhlíadky na spravodlivosť vyzerali bezútešne.

Samozrejme, že som tento prípad vzala. S Nadiou sme sa vyše roka spoločne dovoľávali spravodlivosti. Opakovane sme iniciovali stretnutia s irackou vládou, predstaviteľmi Organizácie spojených národov, členmi Bezpečnostnej rady OSN aj s ďalšími obeťami ISIS. Vypracovala som správy, návrhy či právne analýzy a viedla som konzultácie, v ktorých sme žiadali OSN, aby konala. Väčšina z kompetentných ľudí, s ktorými sme diskutovali, vyhlásila, že to nebude možné: Bezpečnostná rada OSN totiž neprijala opatrenia v oblasti medzinárodnej spravodlivosti už roky. No v čase, keď píšem tieto riadky, urobila prelomové rozhodnutie – nariadila vytvoriť vyšetrovací tím, ktorý pozbiera dôkazy o zločinoch spáchaných ISIS v Iraku. Pre Nadiu a ďalšie obeť je to obrovské víťazstvo. Znamená, že sa zachránia dôkazy, ktoré umožnia postaviť jednotlivých príslušníkov ISIS konečne pred súd. Keď Bezpečnostná rada OSN jednohlasne prijala toto rozhodnutie, sedela som na tomto zasadnutí vedľa Nadie. Obe sme sledovali, ako sa naraz zodvihlo pätnásť rúk. Vymenili sme si pohľady plné úľavy a usmiali sme sa na seba.

Som obhajkyňou ľudských práv a často je mojou úlohou byť hlasom tých, ktorí boli z nejakého dôvodu umlčaní. Obhajovala som novinára, ktorý sa ocitol za väzenskými mrežami, alebo obeť vojnových zločinov, ktoré bojovali o svoj život v súdnej sieni. Členovia ISIS sa nepochybne snažili Nadiu umlčať, keď ju uniesli a väznili, znásilňovali či mučili a v priebehu jediného dňa zavraždili sedem členov jej rodiny.

Nadia sa však nenechala zahnať do kúta. Vzoprela sa všetkým „nálepkám”, ktorými ju život počastoval: Sirota. Obeť znásilnenia. Otrokyňa. Utečenkyňa.

Namiesto toho si vytvorila nové: Tá, čo prežila. Vodkyňa jezídov. Obhajkyňa žien. Nominantka na Nobelovu cenu. Ambasádorka dobrej vôle OSN. A teraz aj spisovateľka.

Odkedy Nadiu poznám, nielenže našla svoj hlas, ale stala sa hlasom každého jezída, ktorý je obeťou genocídy, každej zneužívanej ženy a každého utečenca. Všetci tí, ktorí si mysleli, že Nadiu svojou brutalitou dokážu umlčať, sa mýlili. Duch Nadie Muradovej nie je zlomený a jej hlas nebude umlčaný. Namiesto toho je vďaka tejto knihe hlasnejší, než kedykoľvek predtým.

Amal Clooney

V Barristeri, september 2017

I. ČASŤ

I. ČASŤ

PRVÁ KAPITOLA

Stalo sa to začiatkom leta roku 2014. Mala som plnú hlavu príprav na posledný ročník strednej školy, keď zo svojich polí pri malej jezídскеj dedine Kocho na severe Iraku zmizli dvaja farmári. V tej dedine som sa narodila a odjakživa som si myslela, že v nej ostanem žiť do konca svojho života. Muži v jednej chvíli oddychovali v tieni svojho podomácky vyrobeného prístrešku z plachtoviny, a v ďalšej sa ocitli zajatí v malej miestnosti v neďalekej dedine, ktorú obývali predovšetkým arabskí sunniti. Únoscovia nevzali len farmárov, ale s nimi aj jednu sliepku a niekoľko jej kuriatok, čo nás zmiatlo. „Možno to urobili preto, že boli hladní,“ vraveli sme jeden druhému, hoci nás takéto vysvetlenie vôbec neupokojilo.

Kým mi pamäť siaha, Kocho bola jezídська dedina, ktorú založili kočovní farmári a pastieri. Keď sem prišli prvýkrát, nebolo tu nič, len pustatina. Rozhodli sa postaviť si tu príbytky, aby svoje manželky ochránili pred spaľujúcou horúčavou, kým oni hnali svoje ovce za lepšími pastvinami. Hoci si vybrali relatívne úrodný kraj, bolo to nebezpečné územie – nachádzalo sa na okraji provincie Sindžár, kde už žila väčšina irackých jezídov, veľmi blízko nejezídských území.

Keď sem v polovici 50. rokov minulého storočia prišli prvé jezídске rodiny, dedina Kocho bola osídlená arabskými sunnitmi – farmármi, ktorí pracovali pre majiteľov pôdy z Mósulu. Tieto jezídске rodiny si však najali právnika a poverili ho, aby v ich mene odkúpil isté pozemky. Mimochodom, tento právnik, ktorý je sám moslimského vierovyznania, sa stále v našej komunite považuje za hrdinu. V čase, keď som sa narodila, dedina Kocho sa už rozrástla a žilo v nej takmer dvesto rodín. Všetci mali jezídске vierovyznanie a boli si takí blízki, akoby tvorili jednu veľkú rodinu – a tou sme vlastne aj boli.

Krajina, ktorá určovala našu výnimočnosť nás zároveň robila zraniteľnými. Jezídovia boli stáročia prenasledovaní kvôli svojmu náboženskému presvedčeniu. V porovnaní s väčšinou jezídských miest a dedín v Iraku, dedina Kocho sa nachádza relatívne ďaleko od sindžárskeho pohoria, ktoré je útočiskom jezídov už celé generácie. Celé veky sa o nás doťahovali súperiace sily irackých sunnitských Arabov a sunnitských Kurdov. Žiadali od nás, aby sme popreli svoju jezídsku identitu a prijali arabskú alebo kurdsnú príslušnosť.

Až do roku 2013, keď sa konečne vybudovala poriadna cesta medzi dedinou Kocho a sindžárskym pohorím, nám trvalo takmer hodinu, kým sme na našej bielej dodávke značky Datsun prešli po prašných chodníkoch do hlavného mesta provincie Sindžár s rovnomenným názvom, a napokon k úpätiu pohoria, ktoré sa tiež volá rovnako.*

* pozn. prekl. – Sindžár je názov irackej provincie, pohoria aj mesta neďaleko hraníc so Sýriou. Dedina Kocho je súčasťou tejto provincie.

Dá sa preto povedať, že som vyrastala bližšie k Sýrii než k našim najposvätnejším chrámom, bližšie k cudzincom než k bezpečiu.

Veľmi radi sme cestovali k sindžárskemu pohoriu a v meste sme si zakaždým kúpili sladkosti a chleby plnené jahňacinou, ktoré nebolo dostať v našej dedine. Náš otec nám takmer vždy v meste zastavil a dovolil nám kúpiť si to, po čom naše srdcia pišťali.

Naša otvorená dodávka za jazdy vírila oblaky prachu, no beztak som sa radšej viezla na čerstvom vzduchu než v jej vnútri. Kým sme neopustili dedinu a neocitli sa z dohľadu našich zvedavých susedov, vždy som líhavala na chrbte na korbe auta. Potom som sa vzpriamila, aby som cítila, ako mi vlasy prehračbáva vietor. Pozorovala som, ako sa pri ceste kŕmi dobytok, pričom v tej rýchlosti sa mi ich čriedy zlievali do rozmazanej škvryny. Poľahky som sa nechala uniesť a čoraz viac sa na korbe vystierala a vstávala, až kým ma môj otec alebo najstarší brat Elias nezahriakli, že ak nebudem opatrná, vypadnem z auta. V opačnom smere od jahňacích sendvičov a útechy pohoria, nachádzal sa zvyšok Iraku. V mierových časoch a ak nemal naponáhľo, trvalo jezidskemu obchodníkovi pätnásť minút, kým sa dostal z dediny Kocho do najbližšej sunnitskej dediny, aby tam predal svoju úrodu alebo mlieko. V týchto dedinách žili aj naši priatelia – dievčatá, ktoré som stretávala na svadbách, učitelia, ktorí cez školský rok prespávali v našej dedinskej škole. Alebo muži, ktorých sme pozvali, aby počas rituálnej obriezky držali v náručí našich maličkých chlapčiekov, vďaka čomu sa medzi nimi a jezidskými rodinami vytvorilo akési puto a stali sa *kiriv* – niečím podobným ako krstní rodičia.

Ak sme ochoreli, do dediny Kocho alebo do mesta Sindžár pricestovali moslimskí lekári a cez dedinu prechádzali aj moslimskí obchodníci. Tí ponúkali odevy, sladkosti a ďalšie veci, ktoré ste bežne v tých niekoľkých obchodoch v Kocho nedostali, pretože tie predávali predovšetkým najzákladnejší tovar. Keď moji bratia podrástli, často sa vydali za brigádou do nejezídskych dedín, aby si zarobili nejaké peniaze.

Naše moslimsko-jezídске vzťahy však boli zaťažené bremenom stáročnej nedôvery. Bolo ťažké nebrať si osobne, ak niektorý z moslimských svadobčanov odmietol jesť naše pokrmy – bez ohľadu na to, ako zdvorilo to urobil. Napriek tomu existovalo medzi nami úprimné priateľstvo. Tieto putá pretrvali už celé generácie, odolali ottomanovskej nadvláde, britskej kolonizácii, Saddámovej vláde aj americkej okupácii. My, obyvatelia dediny Kocho, sme boli známi predovšetkým naším blízkym vzťahom k obyvateľom sunnitských dedín. No keď v Iraku nastali boje – a niekedy sa zdá, že v Iraku sa bojuje stále –, tieto sunnitské dediny odrazu pôsobili na nás, menších jezídskych susedov, hrozivo. Prastaré predsudky sa dokázali poľahky vystupňovať do nenávisťi a z tejto nenávisťi často pramenilo násilie.

Prinajmenšom za posledných desať rokov, odkedy sa v roku 2003 Iračania nútene ocitli vo vojne s Američanmi, potom sa zaplietli do oveľa krvavejšej občianskej vojny a nakoniec v krajine začali vyčínať teroristi, vzdialenosť medzi nami obrovsky narástla. Zo susedných dedín sa stali útočiská extrémistov, ktorí začali odsudzovať kresťanov a nesunnitských moslimov. A čo je ešte horšie, jezídov považovali za *káfir* – neveriacich, ktorí si zaslúžia smrť. V roku 2007 niekoľko extrémistov priviezlo palivový tanker a tri autá do rušného centra dvoch jezídskych miest približne

10 míľ severovýchodne od dediny Kocho, vzápätí ich vyhodili do povetria a zabili stovky ľudí. Miestni sa k nim totiž okamžite zhrkli v domnení, že prinášajú tovar, ktorý sa bude predávať na trhu.

Jezídizmus je prastaré monoteistické náboženstvo. Ústnym podaním ho šíria svätí muži, poverení uchovávať naše príbehy. Má spoločné prvky s mnohými náboženstvami Stredného východu, od mitraizmu a zoroastrizmu až po islam a judaizmus. Zároveň je však skutočne unikátne a dokonca aj svätým mužom, ktorí si pamätajú naše príbehy, môže robiť ťažkosti vysvetliť jeho podstatu.

Svoju vieru vnímam ako prastarý strom, ktorý má tisíce letokruhov, pričom každý rozpráva iný príbeh z dlhej histórie jezídov. Mnohé z týchto príbehov sú, žiaľ, tragédiami. Dnes vo svete žije len asi jeden milión jezídov. Počas môjho života – a už dávno, pradávno pred mojím narodením – bolo naše náboženstvo tým, čo nás definuje ako spoločenstvo a stmeľuje. Zároveň sme kvôli nemu odjakživa boli terčom prenasledovania väčších spoločenstiev – od Ottomanovcov až po Saddámových baasistov, ktorí nás napádali alebo sa nás inými spôsobmi pokúšali donútiť k poslušnosti. Degradovali našu vieru, vyhlasovali, že uctievame diabla a sme nečistí. Žiadali, aby sme sa zriekli svojej viery. Celé generácie jezídov prežívali útoky, ktorých cieľom bolo naše vyhladenie. Vraždili nás, nútili konvertovať na inú vieru, alebo nás vyhánali z vlastnej domoviny a kradli náš majetok. Do roku 2014 sa nás vonkajšie mocnosti pokúšali zlikvidovať 73-krát. Tieto útoky voči jezídov sme označovali slovom *firman*, čo je ottomanský termín, kým sme sa naučili slovo *genocída*.